

Л. Демещенко,

директор Кіровоградської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д.І. Чижевського

Кіровоградській обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Д.І. Чижевського - 100 років

сенні освітнього та культурного рівня населення незаперечна.

У 1920 р. один з учасників марксистських гуртків Я.Любарський за дорученням Н.Крупської створив на базі громадської міської бібліотеки, яка утримувалася коштом бюджету Єлисаветграда, його жителів. У її фонді було чимало цінних книг, подарованих Н.Крупською, чие ім'я з часом було їй присвоєне.

З утворенням Кіровоградської області (1939), бібліотека одержала статус обласної й відтоді стала науково-методичним та координаційним центром для бібліотек області.

За роки Великої Вітчизняної війни чимало цінної літератури було знищено. Після її закінчення фонди бібліотеки почали зростати завдяки державним коштам та громадським пожертвуванням.

Тривалий час вона перебувала в пристосованому приміщенні по вул. Декабристів. У 1982 р. була зведена нинішня будова, розрахована на 1 млн. 200 тис. томів.

У 1993 р. з ініціативи літературознавця Л.Куценка та колективу бібліотеки її було перейменовано на честь видатного земляка, вченого зі світовим ім'ям, філософа й книгознавця Дмитра Чижевського.

Сьогодні це один з визначних культурних центрів і водночас регіональне сховище творів друку, міжобласний депозитарій, науково-інформаційна установа для широкого кола читачів. Штат бібліотечних працівників - 78 осіб, 65 із них мають вищу освіту. Щорічно обслуговується близько 30 тис. читачів,

щоденно - до 400. У їхньому розпорядженні - понад 700 тис. одиниць вітчизняної та зарубіжної літератури - наукової, науково-популярної, художньої, методико-бібліографічної. Це книги, періодика, аудіовізуальні матеріали.

Своєрідним путівником по фондах є каталоги й картотеки.

Особливо цінні видання зібрані у відділі краєзнавчої та рідкісної літератури. Це рукописи теологічного й світського змісту, стародруки, серед яких видання І.Федорова та П.Мстиславця, майже вся продукція друкарні Києво-Печерської лаври, залишки приватних бібліотек польського композитора К.Шимановського, генерала О.Самсонова, письменника В.Винниченка, філософа Д.Чижевського, родинний архів Флоровських, знаменита книжкова колекція О.Ільїна, видання української діаспори, книги, подаровані Бібліотекою Конгресу США, найповніший 34-томний «Словник мистецтв», виданий в Англії і придбаний коштом, зібраними серед читачів, два примірники енциклопедії «Британіка».

Маючи універсальний фонд багатьма мовами світу, бібліотека співпрацює з місцевими вченими, а також науковцями Росії, США, Канади, Болгарії, Польщі, Німеччини, Англії та Японії, здійснює книгообмін, наукову, методичну, інформаційну, соціологічну та видавничу діяльність.

В останні роки через порушення системи книгопостачання та недостатнє фінансування значно змен-

Одна з найстаріших бібліотек Кіровоградської області відзначає сторіччя.

Її витоки розпочинаються від першої Єлисаветградської громадської бібліотеки, заснованої в лютому 1898 р. за ініціативою міського землеміра, історика й археолога П.Рябкова та видавця, голови земства П.Зеленого. Існувала вона за рахунок приватних пожертвувань. Ще наприкінці ХІХ ст. прогресивні люди усвідомлювали, що роль публічних бібліотек у розвитку й підне-

шилися нові надходження до бібліотеки. У 1997 р. фонди практично не поповнювалися за державні кошти, отримано обмежену кількість періодичних видань. Тому шукаються благодійники й меценати, практикується організація громадських акцій для збору коштів на комплектування. Запроваджено ряд платних послуг. Але бажаних результатів це не дає.

Бібліотеку сьогодні відвідують студенти, науковці (навіть з інших регіонів), інтелігенція міста, пенсіонери, тобто різні верстви населення. Приходять не тільки почитати, а й відпочити, поспілкуватися, подивитися виставки творів професійних та самодіяльних художників, переглянути телепрограми чи кінофільми, взяти участь у роботі читачьких об'єднань і клубів за інтересами тощо.

Бібліотекарі творчо працюють, пропагуючи книжковий фонд, популяризуючи знання та відзначаючи знаменні й пам'ятні дати.

Особлива увага надається краєзнавчій літературі. З ініціативи відділу краєзнавства були проведені міжнародні конференції до ювілеїв Д.Чижевського та Г.Флоровського.

Здійснюється робота з відродження національних традицій.

Ефективність використання ресурсів бібліотеки в цілому залежить від рівня її технічної оснащеності, тому серед пріоритетних завдань найголовніше - запровадження нових технологій, автоматизація робочих місць у відділах, перетворення бібліотеки в справжній інформаційний центр.

З початком 1996 р. бібліотека автоматизується. Ми отримали два гранти (близько 25 тис. дол.) з фонду «Відродження» на підтримку проєктів «Бібліотека на шляху до всесвітньої інформаційної інтеграції. Створення АБІС» та «Мова спілкування - без кордонів. Освітньо-інформаційний центр з питань вивчення та викладання англійської мови».

Було змонтовано локальну обчислювальну мережу на чотирьох поверхах приміщення. Для базового програмного забезпечення вибрано сітьову програму «ИРБИС» (виробник ДПНТБ Росії), яку працівники бібліотеки переклали українською мовою та суттєво доопрацювали для експлуатації в Україні. Зокрема переклали українською

«Рубрикатор ГРНТИ», котрий є основним тематичним класифікатором даної системи. За домовленістю з її розробниками, бібліотека здійснює лінгвістичну підтримку програмного продукту «ИРБИС» у нашій державі.

Крім того, ми значно вдосконалили в програмі автоматизоване робоче місце для обліку читачів. Збільшено кількість облікових параметрів для збереження даних, розширено можливості пошуку та статистичного аналізу.

У квітні 1997 р. розпочалося створення електронного каталогу. Відтоді будь-який документ, книга та періодичне видання, що надійшли в бібліотеку, проходять обов'язкову комп'ютерну обробку і вносяться в ЕК. Весь каталог бібліотеки складається з кількох БД, розділених за смисловою ознакою.

Базами даних «Реферати» (повнотекстова БД курсових проєктів та дипломних робіт, рефератів і шкільних творів), «Законодавчі та інформативні акти України» читачі користуються за плату. Ведуться каталоги й на паперових носіях. Каталожні картки друкуються на комп'ютерній техніці.

При достатньому наповненні ЕК бібліотека зможе перейти на безпаперову технологію обслуговування читачів.

Через обмежені фінанси поки що наша бібліотека має вихід лише в глобальну комп'ютерну мережу ФІДОНЕТ. Завдяки їй протягом двох років використовуємо можливість виходу через електронну пошту в Інтернет та інші світові системи.

Відшуковуються можливості щодо підключення до Інтернет у повному обсязі. Планується створення класу Інтернет як точки публічного доступу читачів бібліотеки до глобальних інформаційних ресурсів.

Робимо все, щоб відкрити при бібліотеці жіночий інформаційний центр. За проєктом, поданим до Консорціуму жіночих організацій ННД - США, нам виділено 3 тис. дол. З допомогою київської організації цього фонду ми провели семінар з представниками жіночих організацій області. Можливо, їхня підтримка поліпшить видавничу базу бібліотеки.

Діяльність нашої установи як науково-методичного центру нині спрямовується на детальніший аналіз системи й розробку варіантів

організації бібліотечного обслуговування населення області, на вдосконалення системи підвищення кваліфікації бібліотечних працівників, пропаганду досвіду нових методів роботи.

Як головна бібліотека, маємо чим поділитися з бібліотеками області. Але спілкування з ними на місцях фактично припинилося, бо немає коштів на відрядження і на повне забезпечення бібліотек регіону методичними матеріалами.

Однак колектив продовжує активний науковий пошук подальшого новітнього розвитку установи на міжнародному рівні. Наші працівники виступали з повідомленнями на останніх двох Кримських міжнародних конференціях, побували на Міжнародній конференції з бібліотечної справи в Сан-Франциско. Неодноразово стажувалися в бібліотеках США, зокрема в Бібліотеці Конгресу.

Один працівник закінчує аспірантуру при Московському інституті культури, а заввідділом літератури іноземними мовами навчається в аспірантурі за спеціальністю в США. І все це не за державні кошти.

Проте, сподіваємося, настане час, коли наші можновладці зрозуміють, що на культурі взагалі, а на бібліотеках зокрема тримається благополуччя суспільства, що на книгозбірні покладається інформаційне забезпечення населення, міжнародний інформобмін.